

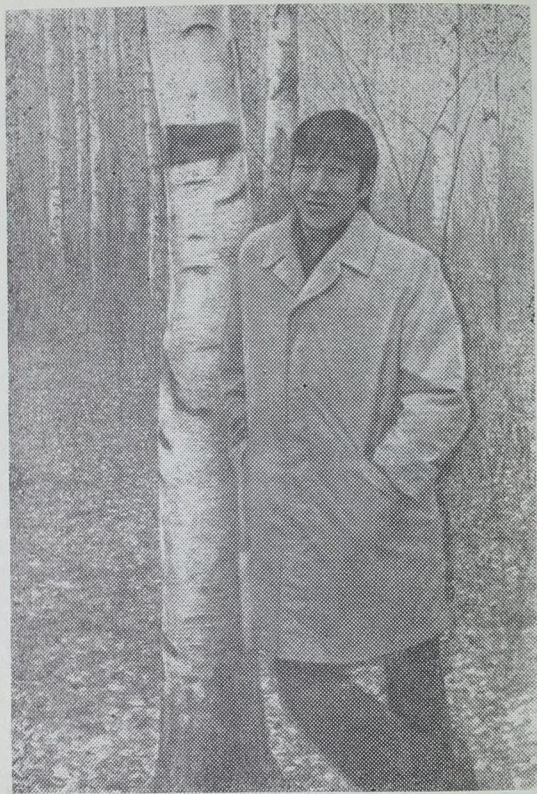
84(2=632.1)6

Б-127

ВЛАДИМИР БАБРАШЕВ

БИР КЫШ

Владимир Бабрашев

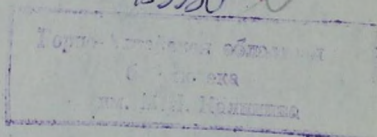
БИР КЫШ

УЛГЕРЛЕР
ПОЭМА

АЛТАЙДЫҢ БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР
ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫҢ
ТУУЛУ АЛТАЙДАҒЫ БӨЛҮГИ · 1986

С (Алт)
Б—127

453930 V

Бабрашев В. В.

Б 127 Одна зима: Стихи. Поэма. — Горно-Алтайск: Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 1986. — 96 с.

Бу ўлгерлик бичикте канчын јит тужында јада калган јаан јайалталу поэт Владимир Бабрашевинг ўлгерлери ле поэмазы кепке базылып јат.

Б $\frac{4702070000 - 006}{M 138(03)86}$ 56—86

© Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 1986

Бичил ле үлгер, бичил ле көөркий,
 Жок јерден табылып ла тур.
 Бичилбей ле барзанг бу кижинин
 Сагыжы карангуй, сыны да уур.

Эки бойыс эптү јүрзебис,
 Улустынг сөзин сөс эдер бе?
 Тееркеп чыгарга тенек эмезим,
 Бичилип ле тур, тескери ле теппе.

Эмеш-эмеш коркыдып алдынг,
 Эмди бийинг мен болойын.
 Көгүске бадышпай чайбалып ла тур,
 Көстү кижиги мен көрөйин.

Келишпей калганы туура ташталгай,
 Јарай түшкени најымды сүүндирзин.
 А блааш-тартышту ой болгонын
 Чачылып калатан чаазындар ла билзин.

* * *

База ла как куру келдим, эне.
Байла, иженгенеер слер, эне:
— Уулым удабас јанып келер,
Улус көрбөгөн сый экелер.

Өскө улустын балдары јанза,
Оны-мыны экелген турар.
Торко-мандыкты кайдалык, эне,
Тоолу өйдин јазалы ундылар...

Карган үй кижии одын јарган.
Көрбөөчи болуп өтпөдим, эне.
Акчазын јылыйткан кызычак ыйлаган.
Акчамды кысканбай бердим, эне.

Јакшым јеткен улустын алкыжы
Јөөжө болбос билерим, эне.
Је јайналду көстөрдин сүүнгенин
көрөргө

Кандый ырыс!..
А бис экү алдырбазыс ине.

* * *

Чакыда энчикпей турган аттый,
Чайбалган толкуда кеме жайканат.
Карагай агаштар сууны кечире
Күр чылап, көлөткөзін чачкылайт.

Айдадып ыраактан-ыраактан келеле,
Арыган толку жаратка түртүлет.
Жаңы толкуга катап ла айдадып,
Жараттай таштарды кучактап сүүртелет.

Ийдези бадышпай ийдишкен толкулар
Жагына айрылып браатканын сести не?
Катап бу жерди көрбөзін билеле,
Кайра тартылып, жылыып калды не?

Өткөнін сананзам, бу жүрүмгө
Өөркөп тө жүрзем — ол кару ла ачу.
Келерин сананзам, көксимде жарты жок
Жажытту жалтанчы. Та ненин учун?..

Булуттын ыртыгынан бажын чыгарып,
Ай соныркап жерди аяктайт.
Тымып калган айылдардын жанында
Таң атту улус шакпырайт.

Адына минген жиитти божотпой,
Карган келин токтобой ыйлайт.
Уулынын будын кучактап алала,
Өксөп-өксөп оны жайнайт:

«Жүрегим чочып, жаманды сезет,
Балам, айылда артсан кайдар.
Жаңгыс сени өлтүрүп салза,
Карган эненнин сөөгүн кем тудар?»

Оору бойын кату жорыкта
Атка канайда чыдажып жүрерин?
Кемирчек сөөгүн катпаган бойын
Эрлердин чыдалын канайда чыдаарын?»

— Ончо эр улус барып жадарда,
Айылда канайып артайын, эне.
Ырыс болуп, жорык келишсе,
Амыр жанып келбей, эне.

— Балам, балам, сөзимди уксан,
Карган меге килезен кайдар.

Улуска адааркап незин баратан,
Албан эмес, барбазан кайдар.

Бараткан бу јол-јорыктын учы
Кан төгүлбей токтобойтон туру.
Сендий ок уулын өлтүрип салза,
Мендий ок эне ыйлайтан туру.

— Айткан сөзигер уккай эдим,
Јонымнын јангын, оны кайдайын.
Оорып өлөлө, сөгүшке калганча
Тискинди салыгар, эне, барайын.

Э-эй! Кем анда, јорт.
Та элес эткен аттардын тибирти
Ырап-ырап тымып калган.
Та јерге көнкөрө јыгылган келин
Өксөп-өксөп узак ыйлаган.

Ак булутты уужай согуп,
Ай оозын јаба тудунган —
Согоон кадалган көксин тудунып,
Јиит јуучыл адынанг јыгылган.

Эрлү јорыкка барган улустан
Эбирип кайра кижии јанбады.
Салкын калактап олордын сөөктөрүн
Сары тобракка көмүп салды.

Андый болгон деп менинг ле санаам,
Оны көргөн кижии бар эмес.
Өскөзинин көзине өскөзи көрүнер:
Кижии ле кижии түнгей эмес.

* * *

Төрөл јерим ады-чуузы јок:
Бүк, арка, меестер.
Не ле жүзүн агаш өзүп јат:
Карагай, кайыг, четтер.

Кижиги күүнзеп көргөдий эмес —
Бүк, арка, меестер.
Јетпезине үзеери јанмыр јаап јат.
Јангыс ла меге јакшы јер.

Кайран јерим, мененг өскө,
Мененг өскө сени кем де сүүбес.
Бүк, арка, меестер.
Анчаны улус көрбөгөн эмес,

КАБАЙ КОЖОН

Туку ла качан оттор өчүп калт,
Улус ончозы уйкуда.
Менин де балам айтканым угуп,
Көзин јумала, уйуктаар.

Уйукта, балам, уйукта, балам,
Уйукта, балам, уйукта.
Адаг жылыйган малын бедреп,
База ла конды тайгада.

Адазы јанза, эрке уулымды
Адына миндирип мантадар.
Менин уулымдый јакшы бала јок,
Балам ыйлабай уйуктаар.

Кару уулына баламнын адазы
Тату балтырган экелер.
Ойноорго келген айылдаш
балдарды
Балтырганла балам күндүлеер.

Балдар эмди ончозы уйкуда,
Менин де уулым уйуктаар.
Эрке уулымнын санаган адазы
Эртен таг атса ла јанар.

Уйукта, балам, уйукта, балам,
Уйукта, балам, уйукта.
Адаг жылыйган малын бедреп,
База ла конды тайгада.

* * *

Je тўнгей ле коногым јеткенче
Кемге де болзо айдар кўўним бар:
— Кайда да јўрзем, кандый да
јатсам,
Эжигим ачык, кирип барыгар.

Күндүзек ол айыл-журтымда
Күүнзеген санаазына улус
јединзин.

Арып келгени амырап јадып,
Аштап киргени курсагым ичсин.

Өштүүм де киргей менин айлыма
 Өч некеерин ундып койорым.
 Меге эмес, өскөзине де болзо
 Жакшызы жеткенин көрөрүм.

Сен, нөкөр, Ұйтүшкенде болзон
Энем эшке табарып ийзенг.

Ады-жолым мындый дейле,
Менин нөкөрим эдим дезенг.
Энем коркышту карганак эди,
Күндөлеер ажын торт таппай

калар,

Та кажы чакта белетеп алган
Аарчы-бојозын алдына салар.
Аш-курсагын амзап отура,
Мени мактазан кирелен эмеш.

— Анайда ла нак жүригер,

балдар —

Ұредип баштаза, бу јер эмес.
Је тен бойы коркышту кижі.
Куучын да табар, кокыр да табар.
Энемди өткүре мактап тургам јок.
Андый эне база кемде бар?

Аркага кирзем, агаштар унчукпас.
 Чүмеркеп эмес — серенип тургулаар.
 Кайдан көрөр не кижил ол —
 Малта тудунып, агаш та жыгар.

Аспактын коркынчак бүрлери калтырап,
 Качарга тургандый, будакта калбандайт.
 Көрүк көстөри карарып калган,
 Же кижил турганын керекке де албайт.

Агаш кыжырап јерге јыгылза,
 Чыгара тынып ијетен туру.
 Коштой агаштар кайра чарчалып,
 Арка күүлей беретен туру.

Је базып келеле, агаш кеспезим,
 Мөштин төзине отура түжерим,
 Јабыста будагын ээй тартала,
 Бүрлерин сыймап, ойной берерим.

Эзин келзе, кайындар шуулажар,
 Јайканып, јайканып шыбыштажа бергилеер.
 Көрүп ијген улус болгылап,
 Мөшлө ойноп отуры — дешкилеер.

Тенеринин түби тежилген болбой,
 Жааш токтобос канайып барды бу.
 Айылдардын ортозынча базарга да болбос
 Балкаш деп неме коркышту болды бу.

Же анча кирени көрбөгөн эмес,
 Балкашка кирерге албан эди.
 Кодурман-сырадан тудунып-тудунып,
 Өлөңдү жерле база ла берди.

Өлөңнин ортозынан көрүнбес суучагыс
 Көпчип чыгарда та канча айры.
 Кызат жерде анданган толкунун
 Табыжы жаанаган, Кадыннан да ары.

Суу шуулап жат, жааш шуулап жат.
 Чымыл да жок, томонок то жок.
 Көзнөкти ачала, көрүп отурым,
 Кижиден болгой тышкары ийт те жок.
 Жааш уруп ла жат, уруп ла жат,
 Шуулап ла жат.
 Быжыл токтоор аайы жок.

* * *

Кар жöргөмөштин уйазы ошкош,
Элбендеп келеле, жүзиме жапшынат,
Черетеп турган туранын ичиндий,
Эрү жерди кунукчыл кажайтат.

Куштар барарда кырлардын үстинче
Бийик учуп өткөн эди.

Каргандар: — Кар бачым түшпес —
дешкен.

Канайып мындый эрте кар түшти?

* * *

Төндөр каранты, меестер каранты,
Кар шүлү.

Жас келди деп сүүнетен эди.
Мендий кижинин күүни өчөт.

Өзөктин кары жум ла бойы,
Ол качан кайылар?

Кар кайылар, жол үрелер, балкаш
чейилер.

Ол качан топсыыр?
Сананып отурзан жайга жетире
О, эмди де кандый узак.

Адам эмди башка журтту.
Мен де бир тушта башка чыгарым.
Бүгүн адама айылдап келгемдй.
Келгей не ол тушта сөөгиме балдарым?

Адама алкыжым айдарга келгем.
Арып-суузап өскө жерге жүреле,
Эски чадыр айылга киргем,
Эжиги ачык турганын көрөлө.

Эпши жанында карган үй киж
Отты аыктап, жангыскан отурган.
Чыккан-өскөн јеримди, сөөгимди,
Слердин ле энемнин адаарды сураган.

Айдып бергем ончозын карганга.
Көөркийдин јүзи кенейте јарыган...
Јанартыкка јөлөгөн тегерик столын
Алдыма тургузып, курсагын урган.

Карган үй киж, јылдар да өтсө,
Ундыбайтыр слердин болужаар эмдиге.
Јажына сүүндирип койорго
Кандый ас керек эмтир кижиге.

Куучындаган меге карган үй кижі:
— Күстинг калганчы күндери турган.
Түни-түжі иш — аш кезип, аш согор...
Јуунатпаган, бугулда өлөң арткан.

Балдар оок. Анкам аскан.
Кайран эжим јуудан јанбаган.
Адага өлгөнчө алкыжым айдарым,
Өлөңгим көөркий обоолоп салган...

Ак сагышту көөркий болгон,
Ак-јарыкка кандый ас јүрди не?
Онон улу тынала айткан:
— Балдары кандый јүрүмдү болгой
не?

Слер эмди, ада, башка јуртту.
Мен де бир тушта башка чыгарым.
Бүгүн слерге айылдап келгемдий.
Келгей не ол тушта сөөгиме балдарым?

АЙДЫ СӨСТӨГӨНИ

453930
Жангыскан жүрерге белен деп пе, уул?

Мен айды жөптөйдим:

Сен жангыскан, мен жангыскан

Кабыжып алалык.

Же онызы унчукпайт.

Сындагы манның ары жанында

Саргарып калган, кунугып калган

Туруп ла јат, туруп ла јат.

Та кемди сакып јат, та нени сакып јат?

Тидинбей турган болорбо деп,

Мен ого јууктай барадым.

Же базып ла ийзем, ол ырай берет.

Коркып туратан та кандый?

Же катап күнде энгир ле кирзе,

Мендий кижиде амыр да јок, олут та
јок.

Сындагы манның ары јанына

Ай једип келет.

Та кемди сакып јат, та нени сакып јат,

Та неге келет?

Ол өзөктин ичи жыбар ла жыбар,
Ол өзөктин ичи жаантайын каранты.
Ол жерде улус база журтап жат.
Ол жердин агажы ылгый ла тыт.

Эт-кан жок кайын бу соокко
чыдашпас та болор,
Айла ол көөркийди, мында көрөргө дө
жок.
Бийиктей сындарда карарган мөштөр
болбайсын,
Өскө ол ташта өзүп чыдажар агаш жок.

Та кажы алтайда базып жүргенин
Мендий кижин ундып та салат.
Сагыжы бойынын ордында анда жок,
Туду бар эмес — жүрүп ле калат.

Кажатты төмөн — жүгүрүкле,
Кажатты өрө — жүгүрүкле,
Суулу кечүде амырап аларым.
Күн ажарга жеткелек тушта
Жүгүрип, жериме жедип барарым.

Өлөни такталган кажаттын бажында
Одыра-тедире жүгүрип ийерим.
Жериме жеттим деп сүүнгөм бойынча,
Та каткырып, та ыйлап ийерим.

* * *

Мендеп те турзам, оройтып ла
жадым.
Аамайтып, ачпас эжикти
ачкан турадым.
Кирбес јерге кирген турадым,
Каткыга каладым, арбышка
турадым.
Тарынып каладым, јарбынып
каладым,
Арбанып турадым,
Је мендеп те турзам,
оройтып ла жадым.

* * *

Айды үйдешсе —
калганчызы, байла, мен.
Күнди уткуза —
баштапкызы, байла, мен.

Орой до болзо, ада кижиге,
Топшылайга быйаныс айдалы,
карындаш.

Улјанага быйаныс база айдалы,
Эне кижиге айдалы, карындаш.

Бистер чыккан ол болчок турадан
Эмди такпай да артпаган болор.
Энем бистерди тапкан кўндерде
Адам, байла, көөрөгөн лө болор..

Олор экү тушташпаган болзо,
Бистий улустын јыды да јок,
Акам деп меге сен келбес те эдинг,
Карындаш деп сени айдарым да
јок.

Менен кайкал ырысту болуп,
Омок ло јүр, кунукпа, карындаш.
Сананган санаага јединип ле јүр.
База нени кўүнзейин, карындаш.

Јоннон талдап алатан үйин
Кижиге кылыкту болзын, карындаш.
Канча бала азырайтан эдинг
Сендий ок керсү болзын,
карындаш.

Аргалу да јатсанг, кайда да јүрзен,
Төрөл јеринди ундыба, карындаш.
Адагнын сөөги мында јуулган.
Өлөр лө күүним јок, карындаш.

Арткан жүрүмим та канча

кирези ---

Јүрер, жүрер, жүрер күүним бар.

Je jakшы аканнын түнгей ле бир
күн

Кереес тыны кыйылып ок калар.

Је не де болзо, ада кижиге,

Топшылайга быйаныс айдалы,

карындаш.

Улјанага быйаныс база айдалы,

Эне кижиге айдалы, карындаш.

* * *

Орой до болзо, ада кижиге,
Топшылайга быйаныс айдалы,
карындаш.

Улјанага быйаныс база айдалы,
Эне кижиге айдалы, карындаш.

Бистер чыккан ол болчок турадан
Эмди такпай да артпаган болор.
Энем бистерди тапкан кўндерде
Адам, байла, кӱӱрӱгӱн лӱ болор..

Олор экӱ тушташпаган болзо,
Бистий улустыг јыды да јок,
Акам деп меге сен келбес те эдин,
Карындаш деп сени айдарым да
јок.

Менен кайкал ырысту болуп,
Омок ло јӱр, кунукпа, карындаш.
Сананган санаанга јединип ле јӱр.
База нени кӱӱнзейин, карындаш.

Јоннон талдап алатан ѳйин
Кижиге кылыкту болзын, карындаш.
Канча бала азырайтан эдин
Сендий ок керсӱ болзын,
карындаш.

Аргалу да јатсан, кайда да јүрзен,
Төрөл јеринди ундыба, карындаш.
Адагнын сөөги мында јуулган.
Өлөр лө күүним јок, карындаш.

Арткан жүрүмим та канча

кирези ---

Үрер, үрер, үрер күүним бар.
 Же јакшы аканнын тўнгей ле бир
 кўн

Кереес тыны кыйылып ок калар.

Же не де болзо, ада кижиге,
 Топшылайга быйаныс айдалы,
карындаш.

Улјанага быйаныс база айдалы,
Эне кижиге айдалы, карындаш.

* * *

Бу ла тенок сагыжымнан артык
Учурлу деген сөс мында ла јок.
Энедег чыккан төртүдег өскө
Бабраштар база кайда да јок.

Тыным кыйылган, межикте јатсам,
Ийнимнен силкип, сен ыйлаарыг,
байла,
Сен ыйлаарыг, байла, карындаш,
карындаш.

Је мен өрө туруп болбозым.
Качан да өрө туруп болбозым,
Өрө туруп болбозым, карындаш.

Бу ла јуукта тенек уулчагаш
 Качан ок барып эр једип калган.
 Јүзи-бажына чырыш киреле,
 Түк-сагалы туй өзүп калган.

Бу жылдардын өдүп јатканын —
 Мынайып турала, өлөр деп табар.
 Ол јеткерин сакудат эмеш пе?
 Једип келгени көрүнбей де калар.

Тон ло мындый болбогон эдим,
 Калапту жүрегим не өлү-өлү.
 Бойыма онызы билдирбей де турза,
 Карып баштап јатканым ба бу?

Айдын түнде көрмөстө уйку јок.
 Көкиир тужында көөрөгөн ок болгон.
 Јада түшкедий јалангы көрүнзе,
 Кижини көндүре бастырбас ок болгон.

Керек те јок тургулап јаткан
 Алтай кырлардын бүдүжин не дейин.
 Олордон ненин укаазын угарын,
 Бойымнын кылыгым — оны не дейин.

Өлөтөн күнин күнүн ле күнүн
Кем онызын сананып жүрү деер.
Je ол көөркийди тайылды ба дезен,
Ундылган бажында једип ле келер.

Эмди өлөргө эрте ле арай.
Эдейин деген ижим де бар.
Мун көөркийди сүүндиргедий эркем
Кара јерге тегине барар.

* * *

Бу јарыкта, незин јажыраp,
Кижн база не ле болгон.
Кыстарды да сүүген, келиндер де
болгон.
Ол калыкка мен кару ок болгом.

Бу јарыкка, төгүн эмес,
Кем де кижн канайда ла јүрген.
Јакшы айттырган, јаман айттырган,
Јаакка алакан-јудрук та тийген.

Тынду кижн канайда ла јүрбей:
Унчукпай да јүрер, куучынчы да болор.
Карыккан тужын ундып ийеле,
Каткыраp тужында каткычы да болор.

* * *

Изүден жажынар јери јок јуртымда
Тынду кижии та бар, та јок.
Чымылда мантаган бозудан өскө,
Учуп жүрген карлагаш та јок.

* * *

Јаан улус таппаган сөсти,
Јаш бала мен нени айдайын?
Кейтигип, көөрөп, ыйлап та болзо,
Келишкен жүрүмди түгезип салайын.

* * *

Түш јеримде та кажы алтайда,
Та нени анда эдип турадым.
Та кайдаар, та кайдаар бараткан
эмтирис,
Та не улуска туштап турадым.

Түженип јатсам, Алтайда ла ошкош.
Је кандый јерде — таныбай турадым.
Түженип јатсам, сен кожо ошкожың,
Сениле та не тартыжып турадым.

Сен ол ло бойың: эрмек ле айтсам,
База ла кыйыжып турган та кандый.
Сени јөпкө кийдирер аайым јок.
Мен ол ло бойым кыйналгам та кандый,

Ойгонып келзем, орында јадырым
(Ойгонгон кижии а кайда јадар).
Тегин де кайдайын деп јүрген кижиге
Ого јүк онызы түжелбезе кайдар.

Ойгонып келзем, јаш пөтүктер
Јаандарын ээчиде кыйгы салгылайт.
Тирү албанла үн чыгарып,
Торт ло чек көдөндөри јарылат.

Тышкары чыксам, јер јангы ла јарып,
Јангы ла јарып турган эмтир.
Энгирде бүркү күн бүркү ле бойы,
Айазып ла турган аайы јок эмтир.

* * *

Будакта уйазын таштап ийеле,
Бүрлер та кайдаар жүргүлей берген.
Көчүне берген улустын журтындый,
Күски аркада тымык ла ээн.

Нени де керексибей јада бергендий,
Жеримнинг бүдүжин... Ондоор аайым жок.
Кедери кырда кар боро кускундый —
Оноор ло көрөр күүним жок.

* * *

Наталья Гончарова болгон.
Онон Пушкина.
Мен база бир Натальяга жүргем,
Бабрашева болорго жөпсинет пе деп.
Болбой салган.

* * *

Бу жарыкка базып жүргеним
Кандый улустың кинчеги болды не?
Адам Топшылай бурулу болордон...
Слер айдарда база, эне.

* * *

Адым озо мантаар ла мантаар,
Оноң төңди өрө јелер.
Оноң озогы чакыга токтоор,
А токтоор јерин ол бойы билер.

Түнинг анда тен канча да кир —
Бараткан јолым түңей ле јарт.
Эштек те болзо, ат не, ат.
Јойудан кайкал — мантап ла јат.

* * *

Каткым келген: мен једип келгем,
Ол кыс јок.

Ыйым келген: мен јана бергем,
Ол кыс јок.

* * *

Бажымда чачымнын каразы да бар,
Каразы да бар, агы да бар.
Карып ла јадын, өрөкөн дешкен,
Бу бистин улус нени ле табар.

Түнүктерден көгөрүп түдек чөйилет.
Күн жаркыны чайбалып жерге төгүлет.
Бугул тарткан уулчактар аттар туткулайт,
Жаланган айылдар дөөн мангла жангылайт.

Көлөткөдөн чыккылап, кырлар керилет,
Орой турган улустый, күнди көргүлөйт.
Учкашту, жойу улус ишке баргылайт.
Ээнзирей берген журтта табыш жылыят.

Айылчы улус жанар — дешкилейт.
Айылдаган, жүргөн. Болор — дешкилейт.
Журтту улус мендебей кайдар,
Мендий кижиге та канайдар?

Айылчы улус мендий ле жинттер.
Жерине, байла, эртен ок жедер.
Анда бир карган келинге түшкүлөер,
Жүрдис, көрдис, кем жок дешкилөер.
Андагы улус меге жуук төрөөндөр.
Карган келин ол энем болор.

Уўремди: — Базып жүрелик — дегем.
— Бойың ла ары базып жүр — деген.
Уўремди: — Сен кандый кедер — дегем.
— Якшызын барып табал — деген.
Уўреме: — Айдарда, жанадым — дегем.
— Жанзан ары, керек пе — деген.
Уўреме: — Якшы конуп ал — дегем.
— Конорын сенен сурайын — деген.
Каткыра салала, базып ла ийгем.
Кийнимнен ары — «фи» деген.

Түнүктерден көгөрүп түдек чөйилет.
Күн жаркыны чайбалып жерге төгүлет.
Бугул тарткан уулчактар аттар туткулайт,
Жаланнан айылдар дөөн манла жангылайт.

Көлөткөдөн чыккылап, кырлар керилет,
Орой турган улустый, күнди көргүлейт.
Учкашту, жойу улус ишке баргылайт.
Ээнзирей берген журтта табыш жылыят.

Айылчы улус жанар — дешкилейт.
Айылдаган, жүрген. Болор — дешкилейт.
Журтту улус мендебей кайдар,
Мендий кизи та канайдар?

Айылчы улус мендий ле жииттер.
Жерине, байла, эртен ок једер.
Анда бир карган келинге түшкүлеер,
Јүрдис, көрдис, кем јок дешкилеер.
Андагы улус меге јуук төрөөндөр.
Карган келин ол энем болор.

Ўўремди: — Базып жүрелик — дегем.

— Бойын ла ары базып жүр — деген.

Ўўремди: — Сен кандый кедер — дегем.

— Якшызын барып табал — деген.

Ўўреме: — Айдарда, јанадым — дегем.

— Јанзанг ары, керек пе — деген.

Ўўреме: — Якшы конуп ал — дегем.

— Конорын сенен сурайын — деген.

Каткыра салала, базып ла ийгем.

Кийнимненг ары — «фи» деген.

Кедер үүрезин сөстөп болбой,
Уулдар эмди де кыйналбай кайдар.
Чат аргазын таппай салала,
Айса ачууркап, мынайда да айдар.

Азыраган ийдиндий болорым дегем,
Сүреен уккур болорым дегем.
Мактулу күйү болорым дегем,
Ада-энене жараарым дегем.

Сен жогынан, көөркий дегем,
Менде не жүрүм? Килезен дегем.
Айткан сөзимде меке жок дегем,
Акту күүним, бүтсен дегем.

Үүрем, байла, айткан сөзимди
Жарт ла, байла, ойын деп уккан.
А мендий кижиге — канайып ыйлазын!
Канайдар база — кокырлап баштаган.

* * *

Ұйым айткан: — Папазы, — деген. —
Сени база төгүндебезим — деген. —
Кандый да билинбес эзирик болзон,
Койныннан чыгып, барбазым — деген. —
Керде-марда үйден де чыксаң,
Жаңгыс ла сени сакыырым — деген. —
Сенен өскө кемизи де келзе,
Эжигим ологго ачпазым — деген.
Нени айдайын? — Же ле — дегем —
Же ле — дегем. — Көрөрим — дегем.

Өлгөн кижиге ого не болзын,
Кара јерге көмүлип ле калгай.
Кородойтон беди, каткыратан беди,
Јүрген улус јүрүп ле јаткай.

Качан бирде бу да киж
Сирейе каткан — межикте јадар.
Тегин күнде көрүнбейтен улус —
Арткан-калган төрөөндөр јуулар.

Өлгөн киж
Өлгөн лө болгой,
Тирилип келетен јангы бар эмес.
Төрөөн-туганның кайкалы да бол,
Јакшы болзын деп колын да бербес.

...Нөкөр уулар камыкты кайкадып,
Баш јымыраар үлгерлер чийер.
Олорло кожо көөрөгөдий ле эр
Јердин алдында курттарга јидирер.

Јүрүм андый деп, салым андый деп,
Улус анда тен нени де айтса,
Јердин алдында нени де билбей
Чирип јадарга коркышту ла база.

Менин үйим коркышту ла кижиге,
Кижиге кичинек олут та бербес.
Төөдий эр отуры ла дегей,
Өгөөним эмеш амыралгай небес.

Сөзин укканча, укпазанг торт.
Чыдашкадый болзонг келип отур.
Малта ба, айрууш па капкан ла жерде
Жаландай берзег — амыр.

Ланып келеле, энтерген ле болуп,
Отурып эмеш чөрчөктө дө — кем жок.
Тепшиде эттинг чонгын талдап жи,
Үйимдий кижиде ол тушта ла үн жок.

* * *

Балдар мени таада дежерге
Эмди де узак, узак, узак.
Јангы ла јуукта кижии алгам,
Ўйим баштапкы катап курсак.

* * *

Сүүнетен күндер күнүн ле эмес,
Күнүн ле эмес, је көп лө болзын.
Ачузы јокко јүрүм болзын ба,
Је андый неме ас ла болзын.

Бу күндүү жок ишти тайайын калак,
Улусты канчазын каткыртатан эдим.
Кайкал да деген үлгерим болзо,
Кемди көөрөдип, көкидетен эди.

Уйлар кабырзанг акчазы да көп,
Уйлар ок кабырзанг күндүү келер.
Иштенкей — дешкилеп макка турарым,
Иштенкей — дешкилеп орден берер.

Бу Муза, көрмөс, куртту ла неме.
Кейи тутса тен нени ле табар.
Якшы ла жүрген кижини де барып,
Табарган согында эдредип салар.

Куру кей немеге бüt сен ого,
Көрмөзинг кезикте тен өчөп тийижер.
Je бистинг улус оны ондогон,
Колго кирген, быжу ла дежер.

Бу ла кижини — кандый кыртышту —
Бирди ле тапса сап тудунган.
Ол Муза мени көрөр күүни жок,
Сүүбей јат деп, калактап ла турган.

ЈИИТ КЛАССИКТИНГ КОМЫДАЛЫ

Өлгөнчө, байла, эмди бу ла болор:
Кийими керек, курсагы керек.
Ач көс деп мени кемизи айтсын,
Је нени ле тутсан, үзе ле керек.

Ижи де мынын көндүкпей ле барды,
Онызы келишпес, мынызы келишпес.
Улустын учы ла болор күүним јок.
Айса, кижинин таланты јетпес.

Та бу ишке чыдашпазым дейле,
Кандый бир јенгил иш бедрейтен.
Аайлабай да бардым, та нени эдетен:
Та үлгер чийетен, та акча иштейтен.

Колды суй салып база бергежин,
Улус көрзө, та не деп айдар?
Је анча кирези айттырбаган эмес,
Бу кижинин бойында да бар.

Анайда јүрбей, мынайда јүрүм деп,
Анайда сананар, мынайда сананар.
Мендий јүдек бараксан болзын,
Ол сагыштан тен баш айланар.

* * *

Јүрегим улуска көрүнгедий болзо,
Јилик јок кижии коркыыр да болор.
Бу мында узак јүрүм јок эмтир,
Кижии болбос — дешкилеер болор.

Оңдойго јүреле, бир кыска туштап,
Јүрегимнинг јарымы артып калды.
Јаткан јерим Уйтүшкен де болзо,
Јанар ла күүним келбей барды.

Болчойгон кеен эмчеги эмес,
Кайкап көргөдий бүдүжи эмес,
Сыймай соккодый буттары эмес,
Сөс табарга тен кижии эмес.

...Кайдан көрөр, айса, бир тушта
Кажы бирүзи меге күйүнер.
Неменин аайын оңдобос бойына
Бу да сүүжим јаан көрүнер.

Кем де, байла, куучын башталза,
Чыдажып болбой мактанып ийер:
— Jүргенче jүрдим, je эмдиге jетире
Адым jаман адалбаган — деер.
База бирүзи тенекти кайкадып,
Jөөгөн акча-jөөжөзин чотоор.
База бирүзи көкиген бойынча,
Канча ойношту болгонын тоолоор.
Тоодон куру калбаска ол тушта
Мен та нени айткай эдим.
Jакшыркап эмес, незин jажыраp,
Jарт ла мынайда айдар эдим:
«Канча келинге сагыжым да салзам,
Бирүзи де мени сүүбеген — деер эдим. —
Бойымды jакшы кижиге деп бодогом —
Je бирүзи де анайда айтпаган» — деер эдим.

Эрине таштаткан омок келин
Та ойноп айткан, та чын.
Журтту улустын анда не болгон
Кем оны билзин.

— Кайда барар, кайда барар,
Катап меге келбей.
Канча керек жожуп алгай,
Канча керек жүргей.

Санаа кирзе, бодонор болбой.
Орой болбозын — деген. —
Жаш кадытты мени оны
Неме адар — деген. —

Жакшы кадыт бедреп барган.
Барган болзо — баргай.
Баргай ары, ыйлаар эдим,
Оны ла мында таппай.

Эрине таштаткан омок келин
Та ойноп айткан, та чын.
Журтту улустын анда не болгон.
Кем оны билзин.

* * *

Канча келинге көс-баш јок сагыжым
салбагам.
Карануй толыкта оорды кыстап
ийерге
Тидинбейтен кыйын билбедим.
Је сени сананып, эрдинге эрдим де јаба
тударга
Јүрегим барынбас болор деп кыйналып
јүредим.

* * *

Каткырып, кокырлап отурган бойымды
Күйүйүп туру деп, кемизи бодоор.
Бир-эки жылдан институт божотсом,
Андый ок ромбик менде де болор.

Чүмеркеп жүрген бүдүжин дешпегер,
Анайда кылынып базар чагым жок.
Андый немеге кемизи таптырбас,
Мендий кижичыдажар та жок.

Айтпайын дезен база коркышту —
Көгүсте оны токтодып та болбос.
Бу жүрүм деп неме та канча кубулат,
Мендий ле неме оны ондобос.

Тынып та болбос макка да турза,
Серемжилү немени тайар ба оны.
Улус кезикте тен анаар ла мактаар —
Чынын-төгүнин ондо оны.

Эр ле болуп седегендеп жүреле —
Көөрөбөс кижини кайдан көрдигер? —
Керек эткендий отура түшкен —
Кирер јерин таппай жүрү эр.

Јүрейин дезен — жүрүми келишпес,
Чийейин дезен — үлгери бичилбес.
Мыны ла өдө конгон согында,
Мендий кижичыдажар де өлбөс.

БАШТАГЫМ ТУТКАН

Улус мени сайыркак дешкен,
Кижиле эзендешпес болдын дешкен.
Өчөшкөндө үезиненг эзен сурагам,
Кезиги мени билбезим дешкен.

* * *

Алдык та дешсе, көрүп жүргемде —
Тоомҗылу кижичи качан болорым.
Жаан жамылу болор эмезим,
Жаан ла болзо, поэт болорым.

* * *

Орус албаты журтаган јерде
Менен өскө алтай кижі јок.
Кайда да анда эрим жүрү деп,
Сенин, байла, санаанда да јок.

Уулын ыйлабай уйуктап јадарда,
Сен де база уйкуда болорын.
Айса барып... Чыгар ла сенен,
Је нени де этсен мен кайдан көрөрим.

* * *

Ончо немени түптей билетен,
Ойгор көгүстү судурчы эмезим.
Ырыс ла ырыс, ырыс дешкилейт,
А не ол андый, эмдиге билбезим.

* * *

Алтайды бир эдип эбирип келген
Мен азийгы ла бойым жошкын.
Бабраштын тоозын көптөдөр дейле,
Кижи алдым. Ол ло солун.

* * *

Көөрөдип, көкиткен струндар кирези
Эрмекти кижн канайып айдар.
Нөкөрнм кирези гитара согуп,
Ойноп билетен болзом кайдар.

Көгүсте барын чыгара айдарга,
Сөс бедреп кыйналбас та эднм.
Ўнгүр струндарды чертип-чертип,
Канайда керек ойноор эднм.

Бойдонг кыстар мени ле көрзө,
Ўйде отурып болбос эдн.
Тонг жанымга жууктаарга болбой,
Эбнре-эбнре баскылаар эдн.

Јүрегнм сыстаза өткүн струндар
Эргнп јайнулу үнденер эдн.
Седендеп чыксам уккур струндар
Күркүреп, көөрөп, көкннр эдн.

Ўлгер бнчннр, гитара ойноор,
Ононг калза, кожондоп баштаар.
Ўч кнжнге јеткеднй макты
Јангыс кнжн канайып алар?

Бнске де эмеш арттырзан, нөкөр.
Көпти сененг канайып сурайын,
Гитаранг тажыыр адьютант болойн.
Меге, најы, ол до болор.

* * *

Алтай албатым, ас албатым,
Нак ла болуп, өмөркөжип жүрели.
Бар немени незин кысканар,
Бар немени үлежип ийели.

* * *

Ол кыс туштаган. «Айылда» — деген.
«Четперт» — дееримде. «Табылар» —
деген.
Сен де болзо, мойножор бедин?
Ижим де таштап, айылдай бергем.

* * *

Көөрөмим эмди ундылып калган,
Жарыкта жангыс сен деп айтпазым.
Бу айылга мен күүнзеп киретем,
Бүгүн мында отуруп болбойдым.

* * *

Бу жажына нени ле көргөм,
Эмди де база көрүп ок жүрүм.
Мени эр эдип алган келинди
Сен, История, унды ба, күрүм.

Бу жүрек деп неме не ле болгон:
Якшы сөстөн сүйүнгөн бойынча,
Токтоп болбой, тастагдап чыгатын.
Тенек немеге ого көп керек пе?
Бу жүрек деп неме нени ле көргөн:
Алары да жок айттырып алаала,
Жүк арайдан ондонып алатан.
Жаңыс немеге ого көп керек пе?
Тургаксып, тургаксып согулып ла жат,
Же ле деген эрди жаңыскан
Канчазын база көөрөдип жүрзин.
Онын да, байла, чинези чыккан.
Көөркий өрө жүс көрөр та жок?
Айса бијелеп, секирип турала,
Узак эмес — жап ла этсе,
Табыжы жажына жылыйып калар ба?

* * *

Канчын ла јиит киреме јеттим.
Јүрүмим, байла, эмди де бар.
Бала тужымды эске алынып,
Мемуар да бичип баштаза јараар.

* * *

Кыс ла болзо, ээчий бергедий,
Куртту бойымды, је не деп айдар.
Јазап сананып, бедренип көрзө,
Сүүгедий кебер үйимде де бар.

Завклуб болгом, эмди лесоруб
Зато акчаны жүстеп аларым.
Кыстарга алтын жүстүктөр сыйлаарым,
Бойыма тере тон садып аларым.

Эрдин сагыш база жаан ла болгон.
Төгүне, төгүне көөрөгөн болзо — ол.
Акча жүзин эмдиге көрбөгөн,
Эки ай ашты. Баш ла бол.

Не жүзүн албаты мында жок:
Кижиге кылыктан орузун да бар.
Бөрү ошкош алтайын да бар,
Унчукпай отурзан, жара да тартар.
Ончозы ла эдер, ончозы ла тудар —
Жангыс ла иш көндүгип турган жок.

Же андый немеге санааркап отурум,
Чаазында анда база бай бар.
Эрдин бажы эзен тузунда
Акча табылбай ол кайда барар.

* * *

Ўрелдим ле деп комыдайтан болгом,
Белен ыйлай согуп ийетем.
Эмди та не? Ыйлап та болбос,
Аракы да ичер аргам јок.
Башта анда та канча сагыш,
Көгүстинг ичин көрөр аайы јок.

* * *

Мен ле билер тужынанг бери
Кайран јерим бу ла бойы.
Бүк, арка, меестер, тенгери,
Болчок тура, коштой айыл.

Тенип жүрзе, акчалу болор деп,
Ботпуш чертип, божодып барадым.
Иш божоордо эрдин сагыш тын —
Эбире базып ајыктап саладым.

Мени бери кычырган кижии жок,
Тегин ле бойым көрөр деп жүргем.
Кажы чактагы нөкөрлөр дө туштайт,
Олордын мындазын билбей де келгем.

Јаңыс јерде токынап болбос
Кижии, байла, чөрчөккө дө кирер.
Эрдин мынайда базып жүргенин
Эркемен укса, та не деер?

* * *

Јап-јаш бойым јамылу кижидий,
Төп бүдүштү незин базайын.
Көп-көп чөрчөктөр билерим,
Слер тындагар, мен айдайын.

* * *

Отурып алып незин ырылар,
Төгүне-төгүне незин акшыыр?
Чек жарыкка жүрбеген эмес,
Мынча да кире жүргеним јакшы.

Кенейте куучынын не үстинг — деп, мененг
Катап-катап соныркап сураба.

Буруунды сезеле, жалынып тургандый,
Бажынды көдүрүп, жүзимди караба.

Чочыба, көөркий, сенде буру жок,
Кенейте јерим санаама кирди.
Чеденге коштой өскөн јодро
Көзиме кандый да кару көрүнди.

Чеденге јөлөнүп алала бараксан
Чөкөбөй мени сакыганча ошкош.
Төрөл јеримде мен јогына
Јыргалду тойлор болуп јат ошкош...

* * *

Күүнимнинг бӯдерин көрбөс тө болзом,
Сананган санаам ару ла јараш.
Уткуул да айдып, мактанып ийген,
Коркышту ла дезен, Володя Бабраш.

БИР КЫШ

Поэма

Мөштү-Айры төрөлим эди,
Кайран јеримди јаман айтпагам.
Јурташ улузы көрүнген тушта
Көрбөөчи болуп, кыйып баспагам.

Кунукчыл кышкы түндерди
кыскартып,
Соодогон айас чийгеним эди.
Көргөним де болзо, је тон өткүре
Каралап айткан сөзим јок эди.

Мени билетен кандый бир эр,
Мени де јектеер аргалу болбайсын.
Тынду кижиде не јаман јок,
Је онызын айдары айтсын.

Бичилип турганын бичип ле тургам.
Алды-кийнин кем сананды.
Кече энгирде энеме кычырзам,
Энем мени јаба арбады.

Энемнинг айткан сөзиле болзо,
Нени де иште — үзези түңей.

Je чаазын чоокырлап, курсагын
кабынган —
Андый ла неме көрбөдим деген.

Этпес неменин аайы да башка,
Акча эшкенин көрөрүм деген.
Je үлгөр бичип акча иштейле,
Чамча да алып жардыма кийбегем.

Бала да тушта бу ла бойым
Улусты кайкадар сагышту жүрөтөм.
Je нени ле тутсам — ончозы тескери,
Макка чыккан жок, чөпкө түжетем.

Je курты кайнаарда — энчикпес ле
неме
(Артык сагыш сананбаган эдим).
Кижиге макка жединет пе деп,
Бичиле берерде иштенген ле эдим.

Куучыным улуска жарагадый болзо,
Тееркеп баскадый, көөрөгөй эдим.
Жарабады дешсе, ыйлап кайдайын,
Анча кирени көрбөгөн бедим.

Кожуп база нени айдайын,
Жартамалын берип салдым,
Кире сөзүн бичип салдым.
Эмди тындагар, мен баштайын.

Мен жокко жерим кубулды дезем,
Азыйгы журтым ол ло бир бойы.

Корогон до јок, кожулган да јок.
Он болчок тура, он болчок айыл.

Кök сүмер туузы сүмери бүдүн,
Булуттын үстин аыктап туру.
Айуга бу јер келижер эди —
Эбире ле јыш, эбире ле туу.

Бир солун-собыр албаты келзе,
Бу јерди көрүп, карыгар болор.
Је чындап та, тайгадан өскө
Ајарып мынанг је нени көрөр.

Толкузы болзо, толголып јадар
Табыжы сенбес талайы да јок.
Эбире базып, јаражын кайкаар
Эдилү-сүрлү јазалы да јок.

Улустын күүнин тен кижии кайкаар,
Бу агаш-таштанг та нени тапкан.
Каргандар мында јажына јаткан,
Је мендий ле эр бери не јанган?

Бичикчи болор, үренер ле деп,
Коркышту ла эр, Москвага јеткен.
Үренер тушта сыр манда эди,
Сагыжы јангы бу јуукта кирген.

Үренген јерим Москвада дезенг,
Улустын көзи торт аяк ошкош.
Јаан јерде јүрүп үренген кижии
Коркышту ла деп бодогон ошкош.

Ұч жылга улай Москвада жүргем.
Жок, мендий кижі чыдажар эмес.
Чымалы ошкош албаты болзын...
Бир де жыл болзо, амыраар эмеш.

Јеримнен Москва жүс катап јараш,
Је Мөштү-Айры Москвадан јакшы.
Эх, кайран јерим — ыйлайын та јок? —
Кыштайын бого жүк бу бир кышты.

Албаты-јоны үзези төрөөн,
Төрөөндү кижі алдырар беdi.
Кемизи мени кыйыктайт эмеш.
Төрөөндөр коомой болотон беdi.

Айылдаш эјем тен ачык-јарык,
Кокырлап ийер, каткырып ийер.
Эјемди көрүп, је кандый кижі
Айылга кирбей көндүре өдөр.

А Күзен таайым — каткырба, најы —
Сананып жүрзем, көгүстү ок эр.
Бичикчи кижі колына кирзин,
Беш ле сөс айтса, туйуктап келер.

Төгүне ле деп айдыжар болор,
Је бүтпес улус бойлоры келзин.
Билгирин ченеп, как шылаар болзо,
Булгалзан ла чы, је эзен болзын.

Цезарь да турза, сөс блаажып албас.
Айла бу јуукта уйдап калтыр.

Пенсия алып, «јо-о белим» ле дейт.
Бүдүжин көрзөң, кем јок, кадык.

Кижинин сызын кемизи билер?
Јаан болзо, айса, тен тышты сүрлү.
Өзөгин барып кодоргон эмес,
Оорузы-сызы көрүнер туру.

Иженчи јенгем унчугар эмес.
Уйларын ла саап иштенип јүрет.
Бир јүрүп-јүрүп айдынар болзо,
Эрмегин уксам торт ыйым келет.

Јенгемнин айткан сөзиндий сөсти
Генийден өскө, је кемеер табар.
Шыралап јүрген көөркийди көрүп,
Уйалбай оны кем шоодып айдар.

Бир кезе-быча сөс айдып болбос,
Јымжагын онын — торт кижн эмес.
Эреендү болзо, эби јок дебей,
Барынча ары јарт айдып ийбес.

Бу Бачым јестем јаакташкан тушта
Модорлоп билер өрөкөн болгон.
Анчадан эјем коштолып ийзе,
Куучынын угуп, олордо хоть кон.

Каракыс эјем аргалу болзо,
Јурттагы јанды собырар эди.
Јамыркап јүрген бир кезек уулдар
Јамызын блаадып баскылаар эди.

Кедендеп жүрген бригадир де бол
Эжемнинг жангыс санына турбас.
Эжемдий билер кижини та не
Бу бистинг улус жамыга тутпас?

Казанчы женем — кирерге кереес,
Баламды ла деер, өрө өт лө деер.
Бар-югын үзе алдынга чогул,
Чек ондоп-солдоп күндүлей берер.

Кирерге де торт эби жок болды.
Кирбейин дезен эреендү неме.
Аргалу-күчтү төрөөндөр талдап,
Көндүрө базып жүрүн бе деер не.

Женеме кирзен, ол эмей база —
Отурбас кижини отуруп калар.
Жаш балам бар деп мендегей эди,
Онызы жокто канайып чыгар.

Бир комдош сөөктү акам бар эди,
Кайракан эмди уйкуда болор.
Айылга кирбес... Акыр ла уул деп,
Кекенип, тижин тиштенген болор.

Эртен ок кирип, чайлагай база.
Кудайдын күни жангыс бу эмес.
Акамды дейле, кучактай алзам,
Өкпөзи өчпөй канайтты эмеш.

* *

Тышкары чыгала, тыныжым буулды,
Мындый база болуп ок јат.
Кар јытанат, соок јытанат.
Айы та канайда, канайда чалып јат.

Јалтырап јаткан апагаш кардын
Агы да бар, көги де бар.
Јамандыра да болзо, айдайын дезем,
Уйалбай оны канайып айдар.

Јемирилерге јеткен кажаан-чеденди
Толун айда көрөргө дө јараш.
Мыны көрөлө, торбок болуп,
Тонжулай бербеске, попробуй, чыдаш.

Көпөгөш көлөткө, ак сүт ай.
Өңи сан ла башка, сан башка кар.
Көргөн немени чынынча айткадый
Эрмекти кичи та качан табар?

*

Је айтпай кайттым. Акама кирзем,
Торт јүзи-бажы јуурылып калган,
Чыгара сүрзе канайдар эдин?
Јенгеме баш бол — токтодып алган.

Акамнын јанын кайдайын билбей:
Төгүне ле де кылынып ийер.

Je эди-каны изиген тушта
Төгүни-чыны билдире берер.

Jeеренек, көөркий, сүдинди бүгүн
Энен де көрзө, таныбас болор.
Сүдиннен эткен аш эмди сени
Амзадып ийзе, кустырап болор.

Je улус кем жок ичкилеп ле јат.
Акамды... торт куу каткыда туру.
Карындаш дейле, кучактай алат.
Чугулы айса, кайылган туру.

Акамдый күүнзек, куучынчы киж
Јеримнен эмди табылбас болор.
Түжине кирбес орузын да кел,
Төрөөним дейле, күндүлеер болор.

Куучынчы јенгем көзин «тырс» јумган,
Куучындап ла јат, куучындап ла јат.
Та кемге айдат, та нени айдат,
Кезигин, байла, ондобой до јат.

Ўзеери эјем аркылап алган,
«Өдүкке» толо аракы урды.
Кожондоп туруп кубарын берет,
Торт кирер јерим табылбай барды.

Отурган улус эјеме кирзе,
Курсагын аайлап та урар, та јок.
Чек колы-буды мылкылып турган,
Айылда айса изү чай да јок.

А-а, јестем мында көрүнбей турган,
Айылда артып иштенген болор.
Казанды бойы азатан дешкен.
Улустың сөзи, байла, чын болор.

Кудачы јестем ол ло не — иштү,
Бастыра јүзи та балкаш, та көө.
Эјемди байа эзирик дезем,
Айылга јеткен, үйде тен коп-коо.

Курсагын урган, чөөчөйин салган,
Чөгөдөй түжүп, кожондоп турат.
Байагы мылју эјекей деер бе?
Бијелеп туруп, чөөчөйин салат.

Кудачы јестем тен олут та јок:
Турага кирет, тышкары чыгат.
Та нени анда иштенип турган —
Баскындап ла јат, баскындап ла јат.

Айылда јестем иштенип салза,
Кожончы эјем ичери јолду.
Ичпестен анда тен күнүн де ич,
Ижи бар эмес, ого не туду.

Байадан сакып отурган болгом,
Санабай таайым бу јангы јетти.
Эжикти ачып та кирди, та јок —
Кокыры белен — табыжай берди.

— Јанган деп табыш угулган — деди.
— Көрүнбей кайда јүредин — деди.

— Семирип калтыр бу мынын — деди.
— Иштеген эмес, семирбей — деди.

Мойнымнанг келип тударда — «jo-jo»,
Мойнымды арай үспеди ошкош.
Төгүне айла карыдым дегей,
Аймаштаар болзо, торт айу ошкош.

Таайыма кирзенг, күндүлү ажы
Байагы ла аш-алакчы деер бе?
Аракы жокко күндүлөп салза,
Күндү деп оны айдыжар деер бе?

Jүгүрүк жеңем каткырып салып,
Та кайдан-кайдан четперттер табат.
Печкенин ичин сыймаштай соксын —
Бидонды ээчий чөйгөни чыгат.

Санабай таайым азийгы тушта
Аракы деп тыг кичеешпес эди.
Айылчы кижиге айылга кирзе,
Таппасты тапкан куучынчы эди.

Je эмди көрзөм: болгулап калтыр.
Таайым да түңей, жеңем де түңей.
Карарган чөөчөй колго ло кирзин,
Көрөргө жетпес тен «кылт» ла эткей.

Киргени де не? Байагы төрөөн
Бир онду-башту эрмеги де жок.
Бери ук дезе, угайын дезенг,
Та нени айдат. Угары ла жок.

Санабай таайым отурган јерде
Кӧнкӧрӧ тӱжӱп, уйуктай берди.
Уй улус база чыдамкай ла јон —
Теп-тегнен ичкен — бузулган да јок,
Тен эмди де бер — мойношпос эди.

Сыйным эшке јетире базар...
Сыйным јуукта кижиге барган,
Јаш улус эмди ол болбой база —
Кызарып турган, кемзинип турган.

Кӱйӱ уул, кӧӧркий, кемзинген бойы
Кийинип алып, тышкары качты.
Орынга јадып амыраар ошкош,
Куучыннан, санаадан торт чагым
чыкты.

* * *

Эки кӱнге чыгара айылдап,
Тӧрӧӧн-туганды тӱгестим ошкош.
Тышкары ла тынду неме кӧрӱнбейт:
Улус иштен јанган јок ошкош.

Келиндер эмди уйларын саагылап,
Двордо шакпырап иштенген болор.
Айылга-јуртка токтобос болды деп,
Энем отурып, арбанган болор.

Јалбак-јалбак кар табылу јабызайт,
Јерге ле тӱжер кӱӱни, байла, јок.

Мынайда ла јааган кардан кунукчыл—
База, байла, не де јок.

Айса, эмеш ичкенимнен оорып,
Мындый кунукчыл база бердим бе?
(Эмеш ичтим деп канайып айдар,
Сыйным куру отурды деер бе?)

Сериген сонгында карыкпайтан болзо,
Кижиге, байла, тен күнүн де ичер.
Јүдеген тужында мынайда айтпайсын.
Калангы тужында мындый беги эр?

Кейлежиң алгадый келинек болзо,
Сагыжым эмеш јарыыр ок эди.
Је ак кышкыда Мөштү-Айрыда
Кыстар кайдан келетен эди.

Јүрек сүүнетен јай ок ине,
Көкиң чыгары тен неме беги.
Айбылаган улуска өлөң чабыжып,
Кобы сайын мантадар эдим.

Эх, өлөң чабыш, өлөң чабыш...
Јайгы јуртымнын јыргалду ижи.
Кырларга танга уйку бербей
Кейтиген өйди бурыган кижиге.

Чаап түшкен јолдын бажында
Кокыр-каткылу чөөчөйчиге туратан.
Ай сүрлү агаш аякка
Ай чайбалган ажын уратан.

Чалгылу улус кобыны төмөн
Көнү-көнү базып брааткылайт.
Чалынду өлөңди эже тарткылап,
Туура чого таштап салгылайт.

Кайдан анда чалгылар өтпөс,
Кайдан анда чалгылар мокоо.
Жангый ла соксо — бүдүн бугул,
Эже ле тартса — бүткүл обоо.

Иштеген улус одуга ла жуулза,
Кыстарды ээчип, јаланда калатам.
Чамчама самыннын, сүттин јыды
Өдүп калган, өкпөөрип јанатам.

Ол тужында Мөштү-Айрыда
Кыстар кандый көп болгон эди.
Крымга баратан путевка берип,
Сүрген де болзо, барбас эдим.

* * *

Бойыстынг ла улус: мен, энем,
Кожончы эјем уулчагыла кожо.
Нени эдер? Чайлап отурыс.
Уулчак мениле куучындажар эмес.
Энезининг ле оозын ајыктайт.
Эки келин бала-барка ла дежет,
Уй-мал ла дежет,
Уй улустын куучыны, байла, качан
да түгенбес.

Солун кижн айылга кирзе,
Мендий кижн та нени эдер?
Эрмек таппай отурар болорым.
Je солун кижн бистинг јерге
Болгобой калала, азып та келбес...

Эдер неменин аайын таппай,
Кыштаарым деп бодой ло алгам.
Кижининг түнде түжине де кирбес
Айылчы келерин билбей де калгам.

Куучынчы јенем айылчы келген деп,
Келип энемди једине берген.
А мендий кижн уккан ла јерде
Өзөк-бууры калтырай берген.
Айылда канайып отура калатан!

Школдо кожо үренген эдис.
Јаанаган сонгында танга баскындап,
Энезине канча арбатпаган эдис.

Кызын бир ары-бери бастырбас,
Je не дебейтен, је не дебейтен.
Эрлерди ээчип јүреле, кадыт,
Анайттын дейтен, мынайттын дейтен.

Келишкен ле сөсти айда салар
Коркышту өрөкөн болгон эди.
Канча катап Кымыска келеле,
Айылданг чыгара сүрдүрген эдим.

Мен үренип жүрер тужымда
Энези көчө берген деп уккам.
Кайда да анда, Ондойдо ло, дешкен.
Кымысты кижиге барган деп уккам.

Каткыарга ла божобос болгон эди.
Эмди торт менен жажы жаан кижидий,
Сен ол ло бойын болтырын деген,
Сынын ла эмеш өзүптир деген.

Тышкары базып жүрелик деген.

Онон келип соок деп тапкан.

Киреек дееримде болбой салган.

— Же бистин айылга бараак — деп
айткам.

— Жагыскан, байла, кунукчыл —
деген,

— Иштү кижикунугар ба — дегем.

Билбес эмес мактанып ийгем: —

Поэма бичип баштагам — дегем.

— Мындый ла история жетпей јат — дегем.

«Кандый?» — деерде, «любовь» —
дегем.

Каткыар дезем, каткырбай салды,
Јүк ле эмеш күлүмзиренип калды.

— Кижикачан аларын? — деген.

Нени айдайын: — Билбезим — дегем.

— Кем де мени сүүбей јат — дегем.

«Таап берейин» — «Тапсан» — дегем.

Јаш уулдар мыны кычырза,
Энчикпей, байла, учын ла көрөр.
Не де болбогон — јартын айдайын —
Бойлоры да бодогой, је не болор?

Тегин де болзо, эр ок эдим.
Кымыс јанар күн бош үрелген.
Огырып-огырып Кымысты ээчиде
Јүгүрип ле калар күүним келген.

Мындый болорын билген болзом,
Бир аай ого торт туштабас эдим,
Бир аай ого торт туштабас та эдим,
Јүре берерде карыкпас та эдим.

Бу менин кылыгым кижі аайлабас,
Кымысты көргөні јаман болды не.
Је Кымыс келерде туштабаган болзо,
Отурып нени тапкай эди не?

Та кандый-мындый Кымыс табылды,
Төгүне акшыырга, байла, болор.
Кымыс анда мени ле таппай,
Мени ле анда сакыган болор.

Кижиге барарда көстү кижі
Јаманын-јакшызын көргөн не, байла.
Эмди барып тен нени де эт —
Не болор деп? Э, јайла.

Јагыскан отурып ол андый болбой,
Эмди ле мында кыстар көрүнзин,

Кымысты сананып отулар деер бе?
Олорды ээчип жүгүрө бербезин.

Кымыс ла Кымыс, Кымыс ла Кымыс
Уккан кижини не деп угар.
Өскө куучын табылбас эмес,
Айткадый сөзүм эмди де бар.

Алдымда чаазын тууга бодолду
Та кемге жакшы көрүнөргө турадым.
(Улус мени бичиичи дебей)
Кемизи мени жакшы айдат деп,
Бойымнын ла тенек сагыжым эмей.

Кереес тыны кыйылгалак тушта
Көптөдө үлгерлер чийер деген не.
Улус чийзе, келижиб турарда
Мен болбос канайткан деген не.

Айдар сөзүмди айдып ла жадым
Өзөк-буурыма токтодып болбой.
Көгүске оны канайып тудар деп,
Укканы, байла, ондоор ок болбой.

Бойынын жүрүмин улуска куучындап —
Оноң жеңил неме, байла, жок.
Нени де айтсам менин табым,
Кожуп та ийзем, кем жок.

Орында жаткан кискени кайкадып,
Кожондоп, кожондоп, кожондоп отурум.

Куштарга чачкан курсактын артканын
Боро кушкаштар чокып ийеле,
Бурт эткенин көрүп отурым.

Кайдаар ла көрзөң кар ла кар.
Туранын үсти — кар, обоонун үсти — кар.
Уйлар чеденде, аттар чеденде.
Күни де бүркү — база ла кар жаар.

Пушкин, Есенин, Рубцов жок болзо,
Кижиде мында жүүлөрдөн айабас.
Олордун тапкан сөзүндү сөстү
Мендиги кижиде өлсө дө таппас.

Солун тарый кем жок ло болгон,
Жеримди көрүп, жакшызынып ла тургам.
Сыны-бажым жеңил ле болгон,
Мындый болорун ундып та салгам.

Оок-тобырды иштенип ле жүрүп
Ондоноп келген, күн ажып калган.
Улус отторун камызып ийген.
Ол ло — түнүг кирип ле калган.

Азыйда мында кандый болды не:
Та мындый ла болгон, та аайлу болгон,
Кемизиде оны сананып жүрү деер,
Керектү болор деп кем бодогон.

* * *

Үргүлөп туруп сананып тургажын,
Эркемей таадак сагышка кирди.
Коркышту сүмелү өрөкөн болгон,
Таппазы ла жок карганак эди.

Жакшы ла куучындап отуруп жадала,
Билбей тургандый кижиден сураар.
Күлүмзиренип сененг: — Андый ба? — десе,
Айдар сөзинг табылбай калар.

Адамла экү отурган соңында,
Олор экүнинг танга уйку жок.
Бирди ондоп турган немедий
Мендий кижиде база уйку жок.

Танга уйку жок отурды эмеш пе,
Суксура сайылып, уйуктап калбайсын.
Анда эмеш отуруп ийгени
Эмди көпкө бодолгон болбайсын.

Тындаган ла болгом, је эмди келип,
Башта ла неме артканы билдирбейт.
Эмди олордын куучыны башталза,
Мендий кижиде анайда угар бет?

Соңында адама база бир соот:
«Алтай баатырлар», «Патей» табылган.
Олорды биске кычыртар ла кычыртар,
Мендий кижиде учында жалкуурган.

Адам ол бичик кайда ла дезде,
Мендий кижн оорыган болор.
Кыйышпас кижн сыйным кӱӱркийдин
Јаагы ол тушта сыстаган ла болор.

Бала тужынды сананып отурзан,
Ол јӱрӱмин тен чӱрчӱк лӱ чӱрчӱк.
Адазы эзен, энези де омок
База не керек? Санааркаар неме јок.

Карындаш улус кӱӱрӱп чыгарда,
Куучын эмес куучын болбайсын.
Айткадый эрмек табыла берерде,
Кемизи айтпай отура калзын.

Эзен сурап, колдорын берерде,
Туткан колдоры... та агаш, та темир.
Ӱредип ийер деп ала койгожын,
Мендий кижн чыдашпайтан эмтир.

Ортон карындаш та кемди тӱзӱгӱн,
Туй ӱскӱн сагалду болды.
Келген, кӱрӱнген, кийинеле барган —
Торт айылга токтобос болды.

Кичӱ карындаш кӱп сӱс тӱ айтпас,
Айылдан да чыкпас ӱрӱкӱн болды.
Уйларын сугарган, курсагын аскан,
Тӱӱнип те отурза табы болды.

Ӱренип јӱрген улусты оны —
Баратан кӱнис јетти — дежер.

Жалтырт эдип көрүнүп ийеле,
Эзен болзын — жүргүлей ле берер.

* * *

Мендий кижининг кылыгын, байла,
Жартамал жогынан ондоп то албас.
Жаныскан анда жаландап ла жүрер,
Жаманы тутса, үйден де чыкпас.

Мөштү-Айрынын уулдары мени
Кезикте, байла, айткылап та жат.
Олордын сөзүн сөс эдер бе?
Кижин ачынза, нени айтпай жат.

Же бир жуулыжып куучыныс башталза,
Кижин олордонг тен нени укпас.
Кыстарлап жүргени, чөөчөйлөп жүргени —
Ончозы чыгар, не де артпас.

Эзирген тушта согужып та ийзе,
Онызы жүрүп, ундылып ла калар.
Согушкан улусты база бир көрзөң,
Арай ла болзо, окшошпой жадар.

Бала жыды эмдиге чыккан жок
Ол калыкты канайдар деер оны.
Бойынын алдына жүргүлөп ле жат.
Чыбыктаар эмезин, жүргей ле ары.

Бир күн база куучыннан ла улам
Мендий кижининг жакшызы туткан.

Тен бойы кем жок эр ине —
Уулдарды келип үредер деп тапкан.

Кандый ошкош билееркеп турала,
Уулдарга оозын тундыра айттырган.
Өскөзи оны кайдан ондозын,
Эркежинг, көрмөс, қоркышту ла салган.

«Уулдарды је көр, үренген-үренген,
Тегин» — дейле, колын јангыган.
Анайда айдарда мендий кижининг
Айдар сөзи табылбай барган.

Је чын да, ол Эркештинг де сөзин
Төгүн деп оны кемизи блаашсын,
Торбок-буканын куйругын толгоорго
Ўредү де јокко чыдашпай кайтсын.

Та не де база ундылды ла ошкош,
Айдып салар деп санаам бар болгон.
Көдөңнөң чыгара агып калган да,
Бистинг айыл ол ло — јангы ондонгон.

Тилим де, көрмөс, тегин де болзо,
Эптү ле күрүм кабышпай да барды.
Вдохновенье деген орус немези
Мени өскөлөп, эдреп тайылды.

Эмди оны отурып сакып көр:
Та келер немези, та келбес.
Ары ла бир аай божодор дезе,
Кижининг сагыжыла болор эмес,

Катап-катап иш болды бу,
Торт кижинин кыйгазы тудар.
Мынайда иштеп акча эжерден
Кижиге удабас шалтан да базар.

Эдер-тудар, энтерер ле болгом,
Эмди келип отура түшкен.
Бар ла кейим божобос деп көргөм...
Же, айса мыны токтодор ой жеткен.

Эрдин жорык коомойтый берген,
Болбос немени албадап кайдайын?
Же бир ле болгон бу бир немени
Эреендү артканча айдып салайын.

Кече жабыдап төжөктө жатсам,
Күзен таайым «кыш-маш» ла жеткен:
— Кайынгду-Бутка эликтер кирген,
Агыртып бер барып, шыйдын ла — деген.

Эжиктен чыккан, жүгүрө берген,
Узаган да жок катап келген.
Та качан журтты эбире соккон,
Та качан барып улусты жууган.

Бир ле түнгей албаты болды
(Үренип жүргөн уулчактар жанган).
Таайыма не болзын — ол ло керек,
Жаш уулдарды жүгүртип ле ийер.
Мынайда базып келерин дейле,
Төнөштин төзине отура ла түжер.

Жолой барада таайымнын куучынын!
Адып жүргени — онноң болбайсын,
Эрдийи кирелү ол кайдан болотон.
Таайымды оны тен адам айтсын.

Та он кижиге, та јирме кижиге
Једер јериске једип ле келдис.
Агыртып барары — агыртып барган,
Артканыс тозуулга отуруп ла ийдис.

Арканы агырткан. Неме де јок.
Күзен таайым: — Кем јок ло — деди. —
Бу меести эбирип кел — деп,
Мендий кижини жүгүртип ле ийди.

Меести өрө тайкыла-тайкыла,
Төрт тамандап чыгып ла келдим.
Арка јанын дөөн төмөндөй түжеле,
Кыйгы-кышкылу базып ла ийдим.

Анча-мынча болгон ок болор —
Өзөктө мылтыктар јызырай ла берген.
Солун аннын мүнин ичер деп,
Мендий кижиге сүүне ле берген.

Байагы уулдарга јууктап келетсем,
Таайымнын табыжын! — коркый да бердим.
Уулдарды үредип турган эмтир,
Базып келзем — үстиме ле келди:
— Бу сен эмеш сагышту ба, јок по?
— Не? — дезем, түкүрип салды.
Јастыра агыртып түжүрдин дейле,

Арбаган-арбаган, катап ла тайды.
— Агыртар болзо, агыртар ла — дедим.
Арканы керип база ла бердим.

Ол күн базыт болгон ло база.
Уулчактар учында чек арыган.
База андап жүредим бе деп,
Мендий де кижичи сөзин айдынган.

Сонгында таайым андаар ла десе
Мендий кижичи эртеден мойношкон.
Онын арбыжын канчазын угатан,
Болор дейле, базытты токтоткон.

Эмди өскө базыт башталган,
Эрдин жорык торт тынган.
Улүш карды ууштап алала,
Оны аяктап, жытап турадым.
Тон болбозо, чанак жолды кууп,
Көс жеткенче жалаңдап каладым.

Кышкыда соокко көгөрө тонгон
Кайыннын качары кызарып калган,
Карга көмүлген бүктеги жыраалар
Баштарын кардан суургылап алган.

Чечектеп базарга эрте ле арай,
Тегине де басса, база да кем жок.
Көгүске кийген тон чекпен болбайсын,
Бутка сукканы кирза сопок.

Ол јас деп неме коркышту ла база.
Көөркийди оны, је кандый дееринг.
Кайкап көрөр бүдүш јок то болзо,
Солун не, солун.

Баспас та дезенг, база береринг.
Камыкты көргөн бистий улусты
Кайкадып аларга база көп лө керек.
Кайкап анда кемизи басты деер,
Энчикпей барган не јаш жүрек.

Јастын адын адаган соңында
Анча кирези ол кайдан болзын.
Оны айдарга кижі јалдаардан...
Менин куучыным бого токтозын.

Эмеш өзөккө эреендү де болзо,
База бого, је нени кожор.
Јакшы эдер деп өйинен өдөлө,
Мынызы тескери барбазын, болор.

Божодор деп база мендеген де болзом,
Иш божоордо, сүүнип турган јок.
Је бир ле болор деген соңында
Катап оны тудар чагым јок.

Этпести эткен, энтерген ле болуп,
Тегин де сөзим көптөди ошкош.
Улустын сагыжын кайдан көрөйин,
Мен сананзам, болор ло ошкош.

Божогон десе ондобос эмес,
Онызын, байла, айтпаза да јарт.
Кандый да кайкал чечеркек эр бол
Көөркийдин тил де... база арып јат.

ЫРААК ЖЫЛДЫСТЫҢ ЧОГЫНДЫЙ...

Күндүлү кычыраачылар! Слер жүрүмнөн эрте барган поэт Владимир Бабрашевтин үлгерлериле танышсагар, ого ар-бүткен сөслө журап чүмдеер жакшынак талант ла улуска аңылу карузышту, бурзак ла киленкей жүрек берген деп тын-өзөклө, күүн-көгүсле эзереер. Владимир жаңыс ла акту бойынын жүрегин, күүн-санаазын бичийтен лирикалык жайалталу бүткен эмес, же эбире жүрүмди көргүзип бичиирин сүүр ууламышу эпикалык жайамышру болгон эмтир. Мынызы «Вир кыш» деп лирика-эпикалык туузынаң жарт билдирет. Бу поэмада ол Мөштү-Айры деп кичинек журттын улузынын жүрүм-жадынын бир де жарандырыш жогынаң, реализмнин ээжилери аайынча журайт. Бу улуска ол сүреен карузыйт, жиит автор — омордын балазы. Ол бу улусты тын сүүйт, ол бу улустын жүрегинин керсүзине сүүнет, оморло кожо жургап та жүрет, жургалдар көп болгонына комыдап та турат. Жиит поэт бу жүрүмди, бу улусты, бу эбире турган тууларды, ар-бүткенди эң ле агару поэзия деп ондойт, ол бу ончого жүрегин берет, жүреги табылу алтай кожоң ошкош кандый да ару ла өткүн сысту жанарын айдат ла айдат:

Мөштү-Айры төрөлим эди,
Кайран јеримди јаман айтпагам.

Јурташ улузы көрүнген тушта
Көрбөөчи болуп, кыйып баспагам.

Бичилип турганын бичип ле тургам,
Алды-кийнин кем сананды.
Кече энирде энеме кычырам,
Энем мени жаба арбады.

Төрөл журтынын улузы керегинде поэма мы-
найда башталат. Энези — ол кажы ла кижиге
ак санаа, орус тилле — совесть. Кижинин
энези, эне-јери, Төрөли, төрөл улузы — ол
аңылу кереестер. Јиит поэт жүргенин түбинде
бу ару кереестерге баштанат. Бойынын үлгер-
лерин олордын алдында экелип, олордон јөп
лө јараду сурайт. Јиит поэт үлгеринде үредү-
чилерин чокым адайт: Пушкин, Есенин, Руб-
цов. Алтай поэттерден — Лазарь Кокышев.
Алтай албатынын оос поэзиязы, баатырлык
эпос ол јиит чүмдеечиге база мөңкүлик кереес.
Поэмада мындый учурлу ла каткымчылу строк-
тор туштайт:

...Соондо адама база бир соот:
«Алтай баатырлар». «Патей» табылган.
Олорды биске кычыртар ла кычыртар,
Мендий кижиге учында јалкуурган.
Адам ол бичик кайда ла дезе,
Мендий кижиге оорыган болор.
Кыйышпас кижиге сыйным көөркийдин
Јаагы ол тушта сыстаган ла болор.

Лазарь Кокышев эмдиги алтай поэзияны
кандый бийик мөңкүлик кемге көдүргенин,
кандый улу поэт болгонын бу чүмдиге јок ло чын-
дык строктор кандый чокым керелейт.

Эмди кычыраачыга Владимирдин жүрүмдү кере-
гинде айдалы. Ол 1949 јылда Шебалин ай-

макта Бешпелтирдин жанында Үйтүшкен деп кичинек журтта чыккан. Педучилищеде физкультуранын үредүчизине үренип, ол Кош-Агаш аймакта үредүчи болгон.

Ол ок өйдө ол Лазарь Кокышевтин рекомендациязыла Москвадагы Литинститутка кирип, тыш жанынан үрениште төртинчи курста үренген. Онын жолынын бажыда Л. Кокышев туруп, ого поэзияда баштапкы алтамдар эдерге болушкан. Ол калганчы өйлөрдө Кенгиде жадып, төрөл журтына, энезине жанып браадала, жеткерден улам 1977 жылда божоп калган. Ол 29 жашту болгон. Бу кичинек жуунтыга онын ончо үлгерлери батпай калды. Ол үлгерлерди бис кийинде «Туулардын жиит үндери» деп серияда чыгарып ийер деп шүүштибис. Поэттин жүрүмү өчүп калар, же онын күүн-санаазы, онын жүректен чыккан ару үни мөңкүлик кереес болуп, ыраак чолмоннын чогы болуп биске келип, тын-санаабыс сүүндирер, сыстадар, көөрөдөр. Владимирдин үлгерлери керегинде санаа-шүүлтезин кычыраачылар биске ийер деп иженип турубис. Бу кичинек уч сөсти мен жүрүмдө кебери жап-жаш, күлүмүлү чырайлу керсү уул болуп артып калган жиит поэттин толы поэзиялу ару ла жараш төртjolдыгыла божодойын:

Күүнимнин бүдерин көрбөс тө болзом,

Сананган санаам ару ла жараш.

Уткуул да айдып, мактанып ийген

Коркышту ла дезен, Володя Бабраш.

П. САМЫК

БАЖАЛЫКТАР

«Бичил ле үлгер, бичил ле көөркий...» . . .	3
«База ла как куру келдим, эне...» . . .	4
«Чагыда энчикпей турган аттый...» . . .	5
«Булуттын жыргыгынан бажын чыгарып...»	6
«Төрөл јерим ады-чуузы јок...» . . .	8
Кабай кожон	9
«Улустын јакшызы...»	10
«Сен, нөкөр...»	11
«Аркага кирзем, агаштар унчукпас...» . . .	12
«Тенеринин түби тежилген болбой...» . . .	13
«Кар јөргөмөштин уйазы ошкош...» . . .	14
«Төндөр каранты, меестер каранты...» . . .	14
«Адам эмди башка јуртту...»	15
Айды сөстөгөни	17
«Ол өзөктин ичи јыбар ла јыбар...» . . .	18
«Мендеп те турзам...»	19
«Айды үйдешсе...»	19
«Орой до болзо, ада кижиге...»	20
«Бу ла тенек сагыжымнан артык...» . . .	22
«Бу ла јуукта тенек уулчагаш...»	23
«Бу јарыкта, незин јажыар...»	24
«Изүден јажынар јери јок јуртымда...» . . .	25
«Јаан улус таппаган сөсти...»	25
«Түш јеримде та кажы алтайда...»	26
«Санаама кирген ол јеримде...»	27
«Будакта уйазын таштап ийеле...»	28
«Наталья Гончарова болгон...»	28
«Бу јарыкка базып јүргеним...»	29

«Адым озо мантаар ла мантаар...»	29
«Каткым келген: мен једип келгем...»	30
«Бажымда чачымнын каразы да бар...»	30
«Айылдардын ортозынча эдреп, балкаш тескенче...»	31
«Түнүктерден көгөрип түдек чөйилет...»	32
«Ўүремди...»	33
«Кедер ўүрезин сөстөп болбой...»	34
«Ўйим айткан...»	35
«Өлгөн кижиге ого не болзын...»	36
«Менин ўйим коркышту ла кижии...»	37
«Уулдар, уулдар...»	38
«Балдар мени таада дежерге...»	39
«Сүүнетен күндер күнүн ле эмес...»	39
«Бу күндүү јок ишти тайайын калак...»	40
«Бу муза, көрмөс, куртту ла неме...»	41
Јиит классиктин комыдалы	42
«Окшогом, окшогом, окшогом...»	43
«Улус айдышса, талантту ла дежер...»	43
«Јүрегим улуска көрүнгедий болзо...»	44
«Кем де, байла, куучын башталза....»	45
«Эрине таштаткан омок келин...»	46
«Канча келинге көс-баш јок сагыжым салбагам...»	47
«Каткырып, қоқырлап отурган бойымды...»	47
«Чүмеркеп жүрген бүдүжин дешпегер...»	48
Баштагым туткан	49
«Алдык та дешсе...»	49
«Орус албаты јуртаган јерде...»	50
«Ончо немени түптей билетен...»	51

«Алтайды бир эдип эбирип келген...»	51
«Кöөрөдип, көкиткен струндар кирези...»	52
«Алтай албатым, ас албатым...»	53
«Ол кыс туштаган...»	53
«Кöөрөмим эмди ундылып калган...»	54
«Бу жажына нени ле көргөм...»	54
«Бу жүрек деп неме не ле болгон...»	55
«Канчын ла јиит киреме јеттим...»	56
«Кыс ла болзо, ээчий бергедий...»	56
«Завклуб болгом эмди лесоруб...»	57
«Ўрелдим ле деп комыдайтан болгом...»	58
«Мен ле билер тужынанг бери...»	58
«Тенип жүрзе, акчалу болор деп...»	59
«Јап-јаш бойым јамылу кижидий...»	60
«Отурып алып незин ырылар...»	60
«Кенейте куучынын не ўстин...»	61
«Күүнимниң бүдерин көрбөс тө болзом...»	62
Бир кыш (поэма)	63
П. С а м ы к. Ыраак жылдыстын чоғын- дый	90

БАБРАШЕВ ВЛАДИМИР ВАСИЛЬЕВИЧ

ОДНА ЗИМА.

Стихи. Поэма

На алтайском языке

Редактор **Н. Боделукова**. Художник **Е. Ортонулова**.
Худ. редактор **В. Ортонулова**. Тех. редактор **Е. Манышева**.
Корректор **Л. Патагашева**.

Сдано в набор 4.12. 1985 г. Подписано к печати 24.01. 1986. АН 13024. Формат 60х901/32. Бум. № 2 Гарнитура школьная. П. л. 3. Уч.-изд. л. 2,38. Тираж 1000. Заказ 3999. Цена 25 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-Алтайск, 659700. ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

453 930

25 акча

